

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสาระสำคัญดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในด้านการวางแผนดำเนินการและประสานงาน ด้านการจัดบุคลากร ด้านงานวิชาการ ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการประชาสัมพันธ์และการจูงใจ
2. เพื่อสำรวจสภาพ ความต้องการและความคิดเห็นของผู้ปกครองที่ส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อสำรวจความต้องการและความรู้เดิมของนักเรียนที่เรียนต่อ ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2534 รวม 17 จังหวัด ซึ่งมีทั้งหมด 492 โรงเรียน

2. ตัวอย่างประชากร

2.1 ตัวอย่างประชากรที่ใช้เครื่องมือการวิจัยแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน 5 ด้าน ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน 114 คน และครูจำนวน 342 คน ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี หนองคาย อุบลราชธานี มุกดาหาร นครราชสีมา และชัยภูมิ รวม 6 จังหวัด จำนวน 114 โรงเรียน รวมจำนวน 456 คน

2.2 ตัวอย่างประชากรที่ใช้เครื่องมือการวิจัยแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสำรวจสภาพ ความต้องการ และความคิดเห็นของผู้ปกครอง ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 96 คน ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตการศึกษา 11 ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ จำนวน 48 โรงเรียน

2.3 ตัวอย่างประชากรที่ใช้เครื่องมือการวิจัยแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการและความคาดหวังของนักเรียน และแบบทดสอบความรู้เดิมระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน 4 กลุ่มประสบการณ์ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 384 คน ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีทั้งสิ้น 3 ชุด

ชุดที่ 1 เครื่องมือการวิจัยสำหรับผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน 5 ด้าน แบ่งเป็น 2 ฉบับ ประกอบด้วย

1.1 แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับโรงเรียน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

1.2 แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอน แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

ชุดที่ 2 เครื่องมือการวิจัยสำหรับผู้ปกครอง เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพความต้องการ และความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งลูกมาเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ความต้องการในการส่งลูกมาเรียน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ชุดที่ 3 เครื่องมือการวิจัยสำหรับนักเรียน ประกอบด้วย

3.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการ ความคาดหวังของนักเรียน แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ ความคาดหวังในการมาเรียนของนักเรียน

3.2 แบบทดสอบความรู้เดิมระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน 4 กลุ่มประสบการณ์ แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 แบบทดสอบความรู้เดิมระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แล้วนำหนังสือจาก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ถึงผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่ โรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นตัวอย่างประชากร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. จัดส่งเครื่องมือการวิจัยที่เป็นแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่เลือกได้โดยทางไปรษณีย์ พร้อมหนังสือถึงผู้บริหารโรงเรียน โดยให้ผู้บริหารโรงเรียน 1 คนเป็นผู้ตอบ และเป็นผู้เลือกครูจำนวน 3 คน ตอบแบบสอบถามตามเกณฑ์ที่กำหนดในวิธีดำเนินการวิจัย

3. ติดต่อนัดหมายเวลากับผู้บริหารระดับอำเภอ ระดับโรงเรียน และครูผู้สอนในโรงเรียนที่เลือกได้

4. ผู้วิจัยออกภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 20 มีนาคม 2535

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS - X (Statistical Package for the Social Science Version-X) คำานวร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

5.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ และคำานวร้อยละ

5.2 ข้อมูลจากแบบทดสอบ วิเคราะห์โดยมัชฌิมเลขคณิต และคำานวร้อยละ

5.3 ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปกครอง วิเคราะห์โดยหาค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพของตัวอย่างประชากร

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถาม มีจำนวนทั้งสิ้น 102 คน ร้อยละ 93.1 เป็นชายร้อยละ 30.4 อายุระหว่าง 41-50 ปี ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี ร้อยละ 78.5 มี

ตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ และร้อยละ 90.2 มีอายุราชการ 15 ปีขึ้นไป มีผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 57.8 ที่ทำหน้าที่ทั้งบริหารและสอนด้วย โดยส่วนใหญ่สอนวิชาสามัญและสอนน้อยกว่า 5 คาบต่อสัปดาห์

1.2 ครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 296 คน ร้อยละ 52.7 เป็นครูผู้ชาย ร้อยละ 36.1 มีอายุระหว่าง 31-35 ปี ร้อยละ 86.5 มีวุฒิระดับปริญญาตรี และร้อยละ 29.7 อายุราชการ 11-15 ปี ครูส่วนใหญ่สอนวิชาสามัญ ครูร้อยละ 18.9 สอนวิชาอาชีพ ซึ่งสอน 1-5 คาบต่อสัปดาห์

1.3 นักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม มีจำนวนทั้งสิ้น 192 คน ร้อยละ 52.1 เป็นนักเรียนหญิง นักเรียนร้อยละ 60 อายุ 13 ปี และร้อยละ 49 บ้านอยู่ห่างจากโรงเรียน ระยะทาง 1-3 กิโลเมตร นักเรียนส่วนใหญ่บิดามารดาประกอบอาชีพทำนา รองลงมาได้แก่ ทำไร่ การศึกษาของบิดามารดาจบชั้นประถมศึกษา จำนวนพี่น้อง 1-6 คน นักเรียนส่วนใหญ่เป็นลูกคนที่ 1 และมีพี่น้องเรียนอยู่ 1 คน

1.4 ผู้ปกครองที่ให้สัมภาษณ์ มีจำนวนทั้งสิ้น 96 คน ร้อยละ 63.5 เป็นผู้หญิง ร้อยละ 34.4 อายุระหว่าง 41-45 ปี ร้อยละ 82.3 จบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 75 ประกอบอาชีพเกษตรกร ผู้ปกครองร้อยละ 60.4 มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือน ไม่เกิน 2,000 บาท ร้อยละ 27.1 จำนวนบุตร 3-4 คน ร้อยละ 49 ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน 1-3 กิโลเมตร

2. สภาพข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร จำนวนทั้งสิ้น 102 คน ร้อยละ 92.2 ตอบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ไกลจากที่ว่าการอำเภอ 7 กิโลเมตรขึ้นไป ร้อยละ 49 ตอบว่ามีโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ใกล้ จำนวน 1 โรงเรียน และระยะทางจากโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ใกล้ที่สุด 7 กิโลเมตรขึ้นไป ร้อยละ 33.3 ตอบว่าพื้นที่บริเวณของโรงเรียน 10-19 ไร่ มีอาคารเรียนเฉลี่ย 3 หลัง มีห้องเรียนระหว่าง 11-15 ห้อง ชั้นก่อนประถมศึกษา 1-2 ห้องเรียน ชั้นประถมศึกษา 8 ห้องขึ้นไป ชั้นมัธยมศึกษา 1 ห้อง ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ตอบว่าโรงเรียนมีครู 11-15 คน สอนเฉพาะระดับก่อนประถมศึกษา 1 คน สอนเฉพาะชั้นประถมศึกษา 11 คนขึ้นไป สอนเฉพาะชั้นมัธยมศึกษา 3-5 คน และมีครูสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา 6-10 คน

3. ข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

3.1 การวางแผนดำเนินการและประสานงาน ผู้บริหารส่วนใหญ่ตอบว่า การ

วางแผนดำเนินงาน มีการจัดตั้งคณะทำงาน และมีเวลาในการเตรียมงานตามโครงการฯ 1-3 เดือน มีการปรับปรุงงานวิชาการและงานบุคลากรตามลำดับ ผู้บริหารโรงเรียนตอบว่าการคัดเลือกครูสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คัดเลือกตามวุฒิและวิชาเอกของครูผู้สอน และปัญหาที่สำคัญในการดำเนินงาน คือการติดต่อกับหน่วยงานราชการ

3.2 การจัดบุคลากร ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 93.1 ตอบว่าการจัดบุคลากรเข้าสอนระดับมัธยมศึกษา จัดสอนตามรายวิชาที่มีประสบการณ์และสนใจ ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ตอบว่าวิทยากรภายนอกที่มาช่วยสอนได้มาจากบุคลากรในท้องถิ่นจำนวนมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กรมการศาสนา และสาธารณสุขอำเภอตามลำดับ การส่งเสริมขวัญและกำลังใจ บุคลากรจัดให้ได้รับการฝึกอบรมหรือประชุมทางวิชาการและผู้บริหารส่วนใหญ่พอใจต่อการเปิดสอนมัธยมศึกษา โดยให้เหตุผลว่านักเรียนในท้องถิ่นจะได้เรียนสูงขึ้น

3.3 งานวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนตอบว่าการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนได้ประชุมปรึกษากับผู้เกี่ยวข้องในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาตามลำดับ

ด้านการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 82.4 ตอบว่า โรงเรียนได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์จังหวัด โรงเรียนมีการนิเทศภายใน โดยกำหนดตารางนิเทศ เดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งนิเทศโดยผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า การส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิควิธีการหลาย ๆ ด้าน โดยให้ได้รับการฝึกอบรม รองลงมาได้แก่ การไปดูการเรียนการสอนจากโรงเรียนอื่น ๆ และผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 54.9 ตอบว่าครูได้รับการช่วยเหลือจากครูวิชาการกลุ่ม และร้อยละ 69.9 เห็นว่าได้รับการช่วยเหลือจากศูนย์วิชาการกลุ่ม ซึ่งได้รับการช่วยเหลือทางด้านสื่อการสอน โรงเรียนใช้รูปแบบการสอน โดยมาเรียนที่โรงเรียนตามปกติ มีการสอนซ่อมเสริมนักเรียน โดยสอนซ่อมเสริมหลังเวลาสอนปกติ

3.4 การจัดสรรงบประมาณ ผู้บริหารโรงเรียนตอบว่าโรงเรียนทุกโรงเรียนได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ งบประมาณที่ได้มาจัดเป็นงบทางด้านวิชาการ และเป็นงบสำหรับสื่อการเรียนการสอนตามลำดับ การวางแผนงบประมาณส่วนใหญ่มีการวางแผนระยะยาว และวิธีการใช้งบประมาณของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 94 ตอบว่าผู้บริหารให้ความเห็นชอบ

3.5 งานอาคารสถานที่ ผู้บริหารโรงเรียนตอบว่า มีอาคารสถานที่เพียงพอ โรงเรียนมีลานแอมฟิเธียเตอร์ เรือนเพาะชำ ผู้บริหารมีโรงเรียนเพียงร้อยละ 15.6 ที่ตอบว่าสนาม โรงเรียนมีทุ่งนาปลูกข้าว ส่วนห้องกิจกรรมที่นอกเหนือจากห้องเรียนมีห้องสมุด และห้องประชุม ตามลำดับ

3.6 ด้านวัสดุ ครุภัณฑ์ ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 58.8 ตอบว่าโรงเรียนที่มี ครุภัณฑ์เพียงพอ วัสดุ ครุภัณฑ์ที่ใช้ในปัจจุบันผู้บริหารร้อยละ 89.2 ตอบว่าเป็นการใช้ของเดิมที่มีอยู่ ผู้บริหารโรงเรียนต้องการวัสดุ ครุภัณฑ์เกือบทุกอย่าง และที่ต้องการใช้อย่างเร่งด่วน คือเครื่องมือ วิทยาศาสตร์และอุปกรณ์การสอนวิชาชีพ ปัญหาที่สำคัญคือ วัสดุ ครุภัณฑ์ไม่เพียงพอ

3.7 การประชาสัมพันธ์และการจูงใจ ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 94.1 ตอบว่า การประชาสัมพันธ์โรงเรียน มีการแต่งตั้งคณะทำงาน จำนวน 5-10 คน โดยใช้วิธีประชุมชี้แจง แก่ผู้ปกครองและกรรมการศึกษา และการบอกข่าวสารผ่านทางนักเรียนให้ไปแจ้งกับผู้ปกครอง การประชาสัมพันธ์มีผลทำให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าใจและมีกำลังใจ ผู้บริหารร้อยละ 68.6 เห็นว่าปัญหาที่สำคัญในการประชาสัมพันธ์ คือการติดต่อกับผู้ปกครองนักเรียน การจูงใจเด็กและผู้ปกครอง คือทุกโรงเรียนไม่เก็บค่าบำรุงการศึกษาและการจัดหาหนังสือให้ยืมเรียน

4. ข้อมูลจากครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

4.1 การวางแผนดำเนินการและประสานงาน ครูผู้สอนร้อยละ 88.5 ตอบว่า การวางแผนดำเนินการและประสานงานโรงเรียนได้จัดตั้งคณะทำงานจำนวน 5-10 คน และ ร้อยละ 80.4 ตอบว่ามีระยะเวลาในการเตรียมงานตามโครงการฯ 1-3 เดือน การเปิดสอน ระดับมัธยมศึกษา ครูผู้สอนเห็นว่าการปรับปรุงงาน งานวิชาการ และงานบุคลากรตามลำดับและ การคัดเลือกครูสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูผู้สอนร้อยละ 83.1 ตอบว่าคัดเลือกตามวุฒิและวิชาเอก ของครู

4.2 การจัดบุคลากร ครูผู้สอนตอบว่าการจัดครูเข้าสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จัดสอนตามรายวิชาที่มีประสบการณ์และสนใจ โรงเรียนได้วิทยากรภายนอกจากบุคลากรใน ท้องถิ่นจำนวนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ สาธารณสุขอำเภอและกรรมการศาสนา โรงเรียนได้ ส่งเสริมขวัญกำลังใจ บุคลากร โดยให้ได้รับการฝึกอบรมหรือประชุมทางวิชาการ

4.3 งานวิชาการ ครูผู้สอนร้อยละ 72 ตอบว่าการเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนประชุมปรึกษาหารือเฉพาะกับครูภายในโรงเรียน และร้อยละ 60.8 ตอบว่าปรึกษากับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

ด้านการเรียนการสอน ครูผู้สอนร้อยละ 78.7 ตอบว่าได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์จังหวัด และโรงเรียนมีการนิเทศภายในเดือนละครั้ง ซึ่งนิเทศโดยผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการในโรงเรียน

ครูผู้สอนร้อยละ 86.8 ตอบว่าการส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิควิธีการสอนนั้น ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอน การเปิดสอนระดับมัธยมศึกษา ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากครูวิชาการกลุ่มและศูนย์วิชาการกลุ่ม ส่วนรูปแบบการสอนให้มาเรียนที่โรงเรียนตามปกติ มีการสอนซ่อมเสริมนักเรียน โดยจัดสอนในช่วงเวลาเที่ยงวัน ครูผู้สอนส่วนใหญ่เห็นว่าความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

4.4 งานอาคารสถานที่ ครูผู้สอนตอบว่ามีอาคารสถานที่เพียงพอ โรงเรียนมีสนามกีฬาและเรือนเพาะชำ และห้องกิจกรรมที่นอกเหนือจากห้องเรียน มีห้องสมุดและห้องประชุม

4.5 วัสดุครุภัณฑ์ ครูผู้สอนร้อยละ 43.2 ตอบว่าครุภัณฑ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอ วัสดุครุภัณฑ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นการใช้ของเดิมที่มีอยู่ และที่มีความจำเป็นต้องการใช้อย่างเร่งด่วน ครูผู้สอนร้อยละ 94.3 เห็นว่าเครื่องมือวิทยาศาสตร์ และร้อยละ 93.6 เห็นว่าอุปกรณ์การสอนวิชาอาชีพ ครูผู้สอนร้อยละ 55.9 เห็นว่าปัญหาที่สำคัญมากที่สุดคือ วัสดุ ครุภัณฑ์ ไม่เพียงพอ

4.6 สื่อการสอน ครูผู้สอนร้อยละ 76.4 ตอบว่าสื่อการสอนแต่ละประเภทไม่เพียงพอ ครูผู้สอนตอบว่าโรงเรียนผลิตสื่อการสอนเอง โดยครูและนักเรียนช่วยกันผลิต แหล่งที่ให้สื่อการสอนมาจำนวนมากที่สุดคือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ รองลงมาคือ ศูนย์วิชาการกลุ่ม ครูผู้สอนร้อยละ 89.2 เห็นว่าวิชาที่ต้องการสื่อการสอนมากที่สุดคือ วิทยาศาสตร์ และร้อยละ 52.4 เห็นว่าวิชาอาชีพ

4.7 การประชาสัมพันธ์และการจูงใจ ครูผู้สอนร้อยละ 86.8 ตอบว่าการประชาสัมพันธ์โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะทำงาน จำนวนน้อยกว่า 5 คน ใช้วิธีประชุมชี้แจงแก่ผู้ปกครองและกรรมการศึกษา และการบอกข่าวสารผ่านทางนักเรียนให้ไปแจ้งผู้ปกครองตามลำดับ

ครูผู้สอนร้อยละ 82.4 ตอบว่าการประชาสัมพันธ์มีผลทำให้บุคลากรภายในโรงเรียนเข้าใจและมีกำลังใจ ปัญหาที่สำคัญในการประชาสัมพันธ์คือ การติดต่อกับผู้ปกครองนักเรียน ส่วนการจูงใจเด็กและผู้ปกครองคือ โรงเรียนทุกโรงไม่เก็บค่าบำรุงการศึกษา และจัดหาหนังสือให้ยืมเรียนตามลำดับ

5. ข้อมูลจากผู้ปกครองเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร สภาพเศรษฐกิจ ความสามารถในการจัดหาอุปกรณ์การเรียน ความต้องการ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน และความคิดเห็นในการส่งบุตรหลานมาเรียน

5.1 การรับรู้ข่าวสารทางโรงเรียน ผู้ปกครองร้อยละ 79.2 ทราบข่าวการเปิดสอนมัธยมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจากครูในโรงเรียน ผู้ปกครองมีความมั่นใจว่าการเปิดสอนมัธยมศึกษาจะช่วยให้เด็กมีความรู้มากขึ้น แต่ถ้าโรงเรียนประถมศึกษาไม่เปิดสอนมัธยมศึกษา ผู้ปกครองคิดว่าจะไม่ส่งลูกเรียนเพราะโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ไกล และถ้าโรงเรียนเก็บค่าบำรุงการศึกษา ผู้ปกครองร้อยละ 78.1 ก็จะไม่ส่งลูกเรียนเช่นกัน โดยให้เหตุผลว่าฐานะยากจน ผู้ปกครองคาดหวังว่านักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจะมีความรู้ดีและประพฤติตัวดี ผู้ปกครองส่วนใหญ่เคยร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน กิจกรรมที่ผู้ปกครองเข้าร่วมมากที่สุด คือ การประชุมผู้ปกครอง

5.2 สภาพทางด้านเศรษฐกิจ ผู้ปกครองร้อยละ 53.1 ไม่มีรายได้จากอาชีพเสริมและผู้ปกครองที่มีลูกส่งรายได้ให้เป็นประจำมีเพียงร้อยละ 26 ซึ่งรายได้ของลูกส่วนใหญ่มาจากรับจ้างทำงาน

ค่าใช้จ่ายในการส่งลูกเรียนต่อมัธยมศึกษา ผู้ปกครองจ่ายค่าอุปกรณ์การเรียนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ค่าชุดนักเรียน ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้เงินลูกไปโรงเรียนทุกวันน้อยกว่า 5 บาท ลูกหลานที่เรียนต่อมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ได้ช่วยงานบ้าน ผู้ปกครองร้อยละ 81.2 ไม่มีปัญหาในการประกอบอาชีพแม้ลูกหลานจะไปเรียนต่อ และคนที่ช่วยประกอบอาชีพในครอบครัวได้แก่ ลูกที่ออกจากโรงเรียนแล้ว

5.3 ความสามารถด้านการจัดหาอุปกรณ์การเรียนให้นักเรียน ผู้ปกครองร้อยละ 76 ต้องการให้โรงเรียนช่วยเหลือเรื่องอาหารกลางวัน ร้อยละ 65.6 ต้องการให้

ช่วยเหลือชุดนักเรียนและทุนการศึกษา ผู้ปกครองส่วนใหญ่ทราบเกี่ยวกับบริการที่โรงเรียนจัดให้ คือไม่เก็บค่าบำรุงการศึกษา และผู้ปกครองเพียงร้อยละ 52.1 ที่สามารถซื้ออุปกรณ์การเรียน ให้ลูกได้ครบและร้อยละ 56.3 ที่สามารถซื้อชุดนักเรียนและชุดกิจกรรมให้ลูกได้ครบ และ ผู้ปกครองร้อยละ 75 มั่นใจว่าจะส่งลูกเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

5.4 ความต้องการในการส่งบุตรหลานมาเรียน ผู้ปกครองร้อยละ 96.9 เห็นว่าสิ่งที่ต้องการให้ลูกหลานได้จากโรงเรียน คือมีทักษะในการประกอบอาชีพ และร้อยละ 56.3 ต้องการให้โรงเรียนสอนวิชาอาชีพแก่ลูกหลาน วิชาเลือกที่ต้องการให้โรงเรียนสอน คือ ภาษาอังกฤษ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการให้ลูกหลานเรียนสูงสุดระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 และ ผู้ปกครองร้อยละ 60.4 เห็นด้วยที่จะให้นักเรียนที่จบ ป.6 เรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคน โดยให้เหตุผลว่าเด็กจะได้มีทักษะในการประกอบอาชีพ ส่วนที่ไม่เห็นด้วยให้เหตุผลว่ามีฐานะยากจน

5.5 การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครองไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน การ ทำการบ้านของนักเรียน ผู้ปกครองส่วนใหญ่เคยพูดคุยแนะนำนักเรียน โดยพูดคุยเกี่ยวกับการเรียน การสอนในโรงเรียน ผู้ปกครองเกือบทุกคนได้ตรวจสอบสมุดรายงานผลการเรียนของนักเรียน และให้ ความร่วมมือเมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมขอความช่วยเหลือ

5.6 ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ ความคิดเห็นต่อโรงเรียน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา พิจารณาโดยส่วนรวมผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ การเปิดโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นการ สร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับท้องถิ่น ซึ่งผู้ปกครองเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.46$)

ความคิดเห็นต่อการเรียนต่อ พิจารณาโดยส่วนรวม ผู้ปกครองส่วนใหญ่ มีความเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.63$) ผู้ปกครองเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น มีความรู้มากขึ้นกว่าระดับประถมศึกษา ($\bar{X} = 4.72$)

ความคิดเห็นต่อครูและนักเรียน ความศรัทธาและการปรับตัวของนักเรียน ที่เรียนต่อในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสฯ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อผู้ปกครองเห็นด้วยมากกว่านักเรียนที่เรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษา ผู้ปกครองสามารถดูแลพฤติกรรมของเด็กร่วมกับครูในโรงเรียนได้ดี ($\bar{X} = 4.42$)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาอาชีพในโรงเรียน พิจารณาโดยส่วนรวมผู้ปกครอง เห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.91$) พิจารณาเป็นรายชื่อผู้ปกครองเห็นด้วยอย่างยิ่งว่านักเรียนที่จบมัธยมศึกษาตอนต้นแล้ว น่าจะมีทักษะในการประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง ($\bar{X} = 4.69$)

6. ข้อมูลจากนักเรียนเกี่ยวกับการเตรียมตัว ความต้องการ ความคาดหวัง ความคิดเห็น และความรู้เดิมของนักเรียนที่มาเรียน

6.1 การเตรียมตัวในการมาเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ทราบข่าวการเปิดสอน มัธยมศึกษาจากพ่อแม่ ได้รับการแนะแนวการเรียนต่อในภาคเรียนที่สาม ปีการศึกษา 2533 สิ่งที่ทำก่อนมาเรียนมัธยมศึกษาคือเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้ที่แนะนำให้มาเรียนต่อคือครูในโรงเรียนประถมศึกษาและผู้ปกครองนักเรียน ส่วนใหญ่เดินมาโรงเรียน รองลงมาคือการที่จักรยาน มีเงินมาโรงเรียนวันละ 1-5 บาท นอกจากพ่อแม่แล้วผู้ที่ช่วยเหลือด้านการเงินส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่ทำงานแล้ว และนักเรียนเกือบทั้งหมดมีอาหารกลางวันรับประทาน โดยนำเอาอาหารมา รับประทานที่โรงเรียน

6.2 ความต้องการในการมาเรียน ตัวเลือกได้นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการเรียน ต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยให้เหตุผลว่ามีวัสดุอุปกรณ์ที่พร้อมกว่า จุดมุ่งหมายในการมาเรียน เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและเพื่อต้องการเรียนต่อระดับสูง ตามลำดับ นักเรียนส่วนใหญ่เลือกแผนการเรียนด้วยตนเอง มีความพอใจต่อการสอนของครูมี หนังสือเรียนแต่ละรายวิชาครบ ซึ่งได้มาโดยการซื้อบางส่วน โรงเรียนแจกให้บางส่วน นักเรียน เห็นว่าบริการที่โรงเรียนให้กับนักเรียนมากที่สุด คือให้ยืมหนังสือเรียน รองลงมาคือการไม่เก็บ ค่าบำรุงการศึกษา และโรงเรียนสอบถามความต้องการของนักเรียนก่อนเปิดสอนวิชาอาชีพ

6.3 ความคาดหวังในการมาเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ใช้บริการห้องสมุดของ โรงเรียน สาขาวิชาที่ชอบคือวิชาอาชีพ ส่วนวิชาอาชีพที่เห็นว่าเหมาะสมกับท้องถิ่น ได้แก่ การ ปลูกผักและผลไม้ การเลี้ยงไก่ และการเลี้ยงปลาตามลำดับ นักเรียนร้อยละ 77.1 มีความมั่นใจ ว่าจะเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แน่แน่นอน ส่วนสิ่งที่คาดว่าจะทำเมื่อเรียนจบคือ การเรียนต่อใน ระดับสูง และอาชีพที่คาดว่าจะทำในอนาคตคือรับราชการและเกษตรกรรมตามลำดับ

6.4 ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนต่อ นักเรียนส่วนใหญ่รู้สึกดีใจที่ได้ เรียนร่วมกับนักเรียนประถมศึกษา เพราะจะได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นักเรียนส่วนใหญ่มีเพื่อนที่

ไม่ได้เรียนต่อ สาเหตุสำคัญที่สุดคือต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ รองลงมาคือทำงานในเมืองหรือกรุงเทพฯ และนักเรียนก็มีเพื่อนที่ไปเรียนต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยมีเหตุผลที่ไปเรียน เพราะฐานะการเงินดี และโรงเรียนมัศึกษามีความพร้อมกว่านักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะให้นักเรียนที่จบ ป.6 ทุกคนต้องเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะจะได้มีความรู้มากยิ่งขึ้น ส่วนนักเรียนที่ไม่เห็นด้วยให้เหตุผลว่ามีฐานะยากจน และไม่มีคนช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ และเห็นว่าปัญหาที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอน คือวัสดุครุภัณฑ์ไม่เพียงพอ

6.5 ความรู้เดิมระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 11 จำแนกตามรายวิชาที่เรียน มีรายวิชาที่นักเรียนทำคะแนนได้สูงเรียงตามลำดับ คือวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ได้คะแนนร้อยละ 80 รองลงมาได้แก่ วิชากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงานพื้นฐานและอาชีพ ภาษาไทย และคณิตศาสตร์ได้คะแนนต่ำสุด ร้อยละ 57.50

ส่วนการจำแนกความรู้เดิมของนักเรียนตามจังหวัดตัวอย่างประชากรจังหวัดที่ได้คะแนนสูงสุด คือจังหวัดนครราชสีมา ร้อยละ 76 รองลงไปได้แก่ ชัยภูมิ สุรินทร์ ศรีสะเกษ ตามลำดับ และบุรีรัมย์ คะแนนต่ำสุดร้อยละ 68

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ใน 5 ตำบล

1.1 ด้านการวางแผนดำเนินการและประสานงาน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อเร่งขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นออกไปสู่ท้องถิ่นชนบทห่างไกล โดยให้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เปิดรับนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีละ 1000 ห้องเรียน นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 ถึงปีการศึกษา 2537 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

จากการวิจัย พบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าการวางแผนดำเนินการและประสานงานของโรงเรียน มีการจัดตั้งคณะทำงานและมีเวลาเตรียมการน้อยกว่า 3 เดือน การเตรียมการมีการปรับปรุงงานด้านต่าง ๆ งานที่ได้รับการปรับปรุงมากที่สุด คืองานวิชาการ รองลงมาได้แก่ งานบุคลากร งานธุรการ-การเงิน และงานอาคารสถานที่ ตามลำดับ นอกจากนี้การคัดเลือกครูเข้าสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้บริหารยังเห็นว่าได้คัดเลือกตามวุฒิและวิชาเอกของครูผู้สอนเป็นหลัก แต่เนื่องจากว่าการรับบรรจุระดับประถมศึกษาไม่ได้กำหนดวิชาเอก โรงเรียนส่วนใหญ่จึงต้องคัดเลือกตามประสบการณ์ของครูผู้สอน หรือคัดเลือกตามความสมัครใจและสนใจ ส่วนปัญหาที่สำคัญในการประสานงานผู้บริหารเห็นว่า ได้แก่การติดต่อกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ไม่ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ให้โรงเรียนแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพียงลำพัง และระยะทางจากหน่วยงานที่ห่างกัน เมื่อเกิดปัญหาการติดต่อประสานงานเป็นไปด้วยความล่าช้า

ข้อค้นพบจากครูผู้สอน พบว่าการวางแผนดำเนินการและประสานงาน จัดตั้งคณะทำงาน 5-10 คน มีเวลาเตรียมการน้อยกว่า 3 เดือน และได้ปรับปรุงงานวิชาการมากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ ตามลำดับ ครูผู้สอนเห็นว่าการคัดเลือกครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้คัดเลือกตามวุฒิและวิชาเอกของครูผู้สอนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ คัดเลือกตามประสบการณ์ของครูผู้สอน ส่วนปัญหาการประสานงาน ได้แก่ การติดต่อกับหน่วยงานราชการ

จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นว่าทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นตรงกัน ในเรื่องการเตรียมการก่อนเปิดสอนมัธยมศึกษาตอนต้น มีเวลาน้อย เนื่องจากเป็นโครงการที่เร่งด่วน ผู้บริหารโรงเรียนและครูจึงต้องปรับปรุงงานสำคัญของโรงเรียน เช่น งานวิชาการ งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ จากข้อค้นพบจะเห็นว่าการใช้เวลาเตรียมการก่อนเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน โครงการขยายโอกาสฯ นั้น มีผลกระทบต่อความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนเกือบทุกด้าน ซึ่งจะเห็นได้จากข้อค้นพบในด้านอื่น ๆ ต่อไป

1.2 งานบุคลากร

จากข้อค้นพบในการวิจัย ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความเห็นตรงกันว่า การจัดบุคลากรเข้าสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จัดตามรายวิชาที่มีประสบการณ์และความสนใจ

นอกจากนี้ยังเชิญครูที่สอนในระดับประถมศึกษา และวิทยากรภายนอกมาช่วยสอนในบางวิชา โดยเชิญบุคลากรในท้องถิ่นมาช่วยสอนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ องค์กรในท้องถิ่น เช่น วัด สาธารณสุข อำเภอ และเกษตรอำเภอ ตามลำดับ ส่วนด้านการส่งเสริมขวัญ กำลังใจ แก่บุคลากร ปฏิบัติโดยให้ได้รับการอบรมหรือประชุมทางวิชาการ ให้ร่วมในการจัดทำแผนงาน และยกย่องครูที่มีความสามารถดีเด่น ผู้บริหาร โรงเรียนมีความพอใจในการ เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะจะทำให้นักเรียนในท้องถิ่นมีความรู้สูงขึ้น

จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดครูเข้าสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นั้น เนื่องจากต้องจัดครูมาจากระดับประถมศึกษา การบรรจุครูประถมศึกษาไม่ได้กำหนดวิชาเอก โรงเรียนจึงจัดครูเข้าสอนตามวุฒิและวิชาเอกของครูผู้สอนไม่ได้ ต้องจัดตามวิชาที่ครูมีประสบการณ์และสนใจ เนื่องจากโครงการนี้มีเวลาเตรียมการน้อย เป็นงานเร่งด่วนจึงไม่สามารถวางแผนงานเกี่ยวกับบุคลากร ทำให้ครูไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมกับวิชาที่สอน โดยเฉพาะทางด้านวิชาอาชีพ ซึ่งจะเน้นเป็นพิเศษแต่ขาดบุคลากรในการสอน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับรายงานของสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2534) ที่พบว่าครูส่วนใหญ่วุฒิปริญญาตรี ด้านการสอนบาง โรงเรียนมีครูไม่เพียงพอตามวิชาที่ต้องการสอน ส่วนใหญ่ต้องสอนทั้งชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และการศึกษาวิจัยของ ทวี เชื้อสุวรรณ (2528) ที่พบว่าปัญหาด้านบุคลากรภายในโรงเรียนที่เป็นปัญหามากที่สุด คือขาดครูที่ทำหน้าที่สอนวิชาชีวะและวิชาพิเศษอื่น ๆ ข้อค้นพบนี้พบว่า โรงเรียนต้องแก้ปัญหาโดยเชิญครูที่สอนในระดับประถมศึกษา และวิทยากรในท้องถิ่นมาช่วยสอน นอกจากนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่บุคลากรภายในโรงเรียน ผู้บริหารส่วนใหญ่จึงสนับสนุนบุคลากรให้ได้รับการฝึกอบรมและประชุมทางวิชาการ เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน และจากการสอบถามและสังเกตของผู้วิจัย ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าการหมุนเวียนครูในระดับกลุ่ม อำเภอ หรือจังหวัด ให้ไปช่วยราชการ เป็นวิธีการแก้ไขปัญหามูลกรอีกทางหนึ่งแต่ไม่ได้ผลมากนัก เพราะการหมุนเวียนให้เป็นไปตามความสมัครใจ และไม่มีอะไรเป็นแรงจูงใจพิเศษ อย่างไรก็ตามผู้บริหารโรงเรียนก็ยังมี ความพอใจในการ เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยให้เหตุผลว่านักเรียนในท้องถิ่นจะมีความรู้มากขึ้น และชุมชนจะได้รับการพัฒนายิ่งขึ้น

1.3 งานวิชาการ

ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า การเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น ได้มีการ

ปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมากที่สุด รองลงมาได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และโรงเรียนได้รับการนิเทศการเรียนการสอน จากศึกษานิเทศก์จังหวัดมากที่สุด มีการนิเทศภายในเดือนละครั้ง โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ นิเทศ ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษา ได้รับการช่วยเหลือจาก ครูวิชาการกลุ่ม และศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนในด้านสื่อการสอน ส่วนการสอนใช้รูปแบบมา เรียนที่โรงเรียนตามปกติ มีการสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียน โดยใช้เวลาช่วงหลังเวลาสอน ปกติ

ข้อมูลจากความเห็นของครูผู้สอน แสดงว่าการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้มีการปรึกษาหารือเฉพาะครูภายในโรงเรียนมากที่สุด รองลงมาคือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับ โครงการฯ ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ โรงเรียนได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ จังหวัด และมีการนิเทศภายในโรงเรียนเดือนละครั้ง โดยผู้บริหารเป็นผู้นิเทศ ครูผู้สอนเห็นว่า มีโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ได้รับการช่วยเหลือจาก ครูวิชาการกลุ่ม และศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนใช้รูปแบบมาเรียนที่ โรงเรียนตามปกติ มีการสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนในช่วงเวลาเที่ยงวัน และครูผู้สอนส่วนใหญ่ เห็นว่า ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

จากข้อค้นพบของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จะเห็นว่ามีความเห็นที่แตกต่างกันในบางประเด็น เช่น การเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าได้ปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมากที่สุด แต่ผู้สอนเห็นว่าได้ ปรึกษาหารือเฉพาะครูภายในโรงเรียนมากที่สุด ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะการประสานงานกับ หน่วยงานภายนอกเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนจึงไม่ทราบว่ามี การประสานงานกับ หน่วยงานใดบ้าง นอกจากการประชุมปรึกษาหารือภายในโรงเรียน ข้อค้นพบสอดคล้องกับการ ศึกษาสำรวจ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535) พบว่าโรงเรียน ประถมศึกษา โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ได้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งใน ระดับจังหวัด อำเภอ กลุ่มโรงเรียน สภาตำบล และผู้ปกครอง ส่วนความเห็นด้านการช่วยเหลือ จากครูวิชาการกลุ่ม และศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความเห็น ไม่ตรงกัน ผู้วิจัยเห็นว่าเพราะผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้ประสานงาน จะเห็นบทบาทของครู

วิชาการกลุ่มและศูนย์วิชาการกลุ่มได้ดี ในขณะที่ครูผู้สอนซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนอาจจะไม่เห็นบทบาทนั้น อย่างไรก็ตาม ชำนาญ วัฒนะ (2530) พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาได้ใช้ครูวิชาการกลุ่มมากที่สุดในการบริหารงานวิชาการโรงเรียน โดยใช้ในลักษณะเชิญมาเป็นวิทยากรให้ความรู้ ขอคำปรึกษาหารือหรือเสนอแนะ ซึ่งเป็นผลที่สอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ในด้านระยะเวลาการเตรียมการที่โรงเรียนมีเวลาเตรียมการน้อยกว่า 3 เดือน จึงทำให้ไม่มีความพร้อมเพียงพอในการจัดการเรียนการสอนและการประสานงาน ครูผู้สอนส่วนใหญ่จึงเห็นว่าความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนทุกด้านอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

1.4 การจัดสรรงบประมาณ

จากผลการวิจัย พบว่าโรงเรียนทุกโรงเรียนได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และมีโรงเรียนเป็นส่วนน้อยที่ได้รับงบประมาณเพิ่มมาจากเงินบริจาค งบประมาณที่ได้มาโรงเรียนนำมาเป็นงบทางด้านวิชาการมากที่สุด รองลงมาได้แก่ งบสำหรับสื่อการเรียนการสอนและปรับปรุงอาคารสถานที่ตามลำดับ ผู้บริหารเห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผนระยะยาวในการจัดทำงบประมาณและการใช้งบประมาณผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ให้ความเห็นชอบ

จากรายงานผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของคณะกรรมการประเมินผลโครงการนำร่อง (2534) พบว่าสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้วางหลักเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณให้แก่โรงเรียนเป็นค่าวัสดุฝึกวิชาชีวะคนละ 200 บาท วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนคนละ 100 บาท ชุดนักเรียนคนละ 200 บาท วัสดุสำนักงานคนละ 20 บาท ค่าตอบแทนวิทยากรวิชาชีพคาบละ 50 บาท ในทางปฏิบัติโรงเรียนในโครงการฯ ได้รับงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เฉลี่ยประมาณ 28,396 บาทต่อโรงเรียน โดยต่ำสุดประมาณ 14,040 บาท และสูงสุดประมาณ 59,075 บาท เมื่อดำเนินค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัวจากงบประมาณที่ได้รับกับจำนวนนักเรียนที่มีอยู่พบว่า เป็นเงิน 934 บาท ค่าใช้จ่ายต่อหัวต่ำสุด เป็นเงิน 543 บาท และสูงสุดเป็นเงิน 2,266 บาท

อย่างไรก็ตามการเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสฯ ทั่วประเทศจำนวน 1,000 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2534 ซึ่งเป็นโครงการ

เร่งด่วน ทำให้มีเวลาในการเตรียมการน้อย การจัดสรรงบประมาณจึงไม่เพียงพอ แม้จะได้งบประมาณมาเพิ่มในภายหลัง แต่ก็ล่าช้า ฉะนั้นในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการฯ ในปีการศึกษา 2534 งบประมาณจึงไม่เพียงพอและงบประมาณที่ได้ก็ล่าช้า

1.5 งานอาคารสถานที่

จากการวิจัย พบว่าบริเวณโรงเรียนส่วนใหญ่มีพื้นที่ 10-19 ไร่ แสดงว่าโรงเรียนมีสถานที่เพียงพอสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น สนามกีฬา เรือนเพาะชำ บ่อเลี้ยงปลา ที่ปลูกพืชไร่ เป็นต้น ส่วนห้องกิจกรรมที่นอกเหนือจากห้องเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่จะมีเพียงห้องสมุด และห้องประชุม ห้องแนะแนว ตามลำดับ

ทั้งผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนมีความเห็นตรงกันว่าบริเวณสนามโรงเรียนมีพื้นที่เพียงพอที่จะใช้จัดกิจกรรมสำหรับนักเรียน ส่วนอาคารเรียน ห้องเรียน ห้องจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ โดยเฉพาะห้องจัดกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ ศิริพร จุลบาท (2531) ที่พบว่าด้านการจัดการเรียนการสอนมีปัญหาหลายประการ เช่น ขาดงบประมาณ ห้องเรียนไม่เพียงพอ แต่ในการดำเนินการในปีแรกของการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีปัญหาเพียงเล็กน้อย ซึ่งสอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีที่ให้กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534) ดำเนินงานการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยมีเงื่อนไขว่าให้เปิดการสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ได้ในโรงเรียนที่มีอยู่แล้ว และมีห้องเรียนเพียงพอ โดยไม่ต้องจัดสร้างโรงเรียนขึ้นใหม่

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การดำเนินงานในปีการศึกษาแรก เป็นไปตามเงื่อนไขที่กล่าวแล้วได้จริง แต่สำหรับปีการศึกษาต่อไปที่จะต้องรับนักเรียนเพิ่มขึ้น ซึ่งย่อมเพิ่มทั้งจำนวนนักเรียนและชั้นเรียน ฉะนั้นอาคารเรียนและห้องเรียนที่มีอยู่ก็จะไม่เพียงพออีก และจากการสังเกตของผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ได้แก่ปัญหาห้องจัดกิจกรรมไม่พอโดยการปรับปรุงอาคารเรียน ห้องเรียน ที่มีอยู่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ สุเทพ ทองมังกร (2529) ได้ทำการประเมินสภาพโรงเรียนประชาบาลดีเด่นในเขตภาคกลาง พบว่า "หมวดอาคารสถานที่โดยเฉลี่ยอาคารเรียนอยู่ในสภาพใช้การได้ดี สะอาดเรียบร้อยมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญแก่อาคารสถานที่ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มองเห็นได้ง่าย

และขีดหน้าชุดาโรงเรียน" นอกจากนี้จากการสังเกต พบว่าโรงเรียนได้แก้ปัญหาห้องเรียนไม่พอ โดยการต่อเติมอาคารเรียน ปรับห้องกิจกรรมให้เป็นห้องเรียน รวมห้องเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพื่อให้มีห้องเรียนเพียงพอ ซึ่งจากการศึกษาประเมินผลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2534) พบว่า "โรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ส่วนใหญ่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ห้องเรียนและอาคารประกอบต่าง ๆ ของระดับประถมศึกษา เพื่อให้มีห้องเรียนสำหรับชั้นมัธยมศึกษา เช่น การรวมห้อง การยุบห้องกิจกรรม เป็นต้น"

1.6 วัสดุ ครุภัณฑ์ และสื่อการสอน

จากการวิจัย ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความเห็นตรงกันว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีครุภัณฑ์เพียงพอ แต่ไม่เหมาะสมกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะครุภัณฑ์ที่ใช้เป็นของเดิมที่มีอยู่ และได้รับจัดสรรมาบางส่วน หรืออาจยืมมาจากหน่วยงานอื่น ๆ สอดคล้องกับการศึกษาสภาพการใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ ของกระทรวงศึกษาธิการ ในปี 2529 (2529) ในโครงการวิจัย เพื่อวางแผนการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา พบว่า "หน่วยงานต่าง ๆ ยังขาดแคลนวัสดุ ครุภัณฑ์ที่จำเป็นอยู่มาก และบางส่วนไม่ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน จึงจำเป็นต้องจัดซื้อ โดยใช้แหล่งเงินจากที่อื่น ๆ เช่น เงินบำรุงการศึกษา เงินบริจาค เป็นต้น"

โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสฯส่วนใหญ่ขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์อย่างมาก และมีความต้องการวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ที่จำเป็นเกือบทุกอย่าง ที่ต้องการใช้อย่างเร่งด่วน ได้แก่ สื่อการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ และสื่อการสอนวิชาอาชีพ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับรายงานผลการประเมินโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535) ที่พบว่าโรงเรียนร้อยละ 94.59 มีวัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ โดยขาดแคลนอุปกรณ์การสอนวิชาชีพนมากที่สุด รองลงมาได้แก่เครื่องมือสอนวิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์

ครูผู้สอนร้อยละ 76.4 มีความเห็นสอดคล้องกับผู้บริหารโรงเรียน โดยเห็นว่าโรงเรียนมีสื่อการสอนไม่เพียงพอ ซึ่งสื่อการสอนที่โรงเรียนได้รับมากที่สุด คือรับจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และบางส่วนยืมมาจากศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน สื่อ

การสอนที่ต้องการมากที่สุด คือสื่อการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ รองลงมาได้แก่ สื่อการสอนวิชาอาชีพ ซึ่งจากเอกสารประกอบการประชุมอนุกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการประถมศึกษาในระยะยาว พุทธศักราช 2525-2534 ครั้งที่ 1/2526 (2526) กล่าวว่า ผลการศึกษาวิเคราะห์ด้านทรัพยากรทางการศึกษาว่า "วัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอนยังไม่เพียงพอ บางแห่งขาดแคลนมาก มีความไม่เสมอภาคทางการจัดสรรทรัพยากร" จากการวิจัยพบว่าโรงเรียนประถมศึกษา โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้สื่อการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร่วมกับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และครูผู้สอนยังเห็นว่าปัญหาวัสดุ ครุภัณฑ์ไม่เพียงพอ เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด สอดคล้องกับลักษณะ คำตรง (2532) พบว่าปัญหาที่พบในด้านต่าง ๆ คือครูผู้สอนมีไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ เอกสารประกอบหลักสูตรมีไม่เพียงพอ

1.7 การประชาสัมพันธ์และการจูงใจ

จากการวิจัย พบว่าการประชาสัมพันธ์โรงเรียน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้เด็กมาเรียนส่วนใหญ่มีการแต่งตั้งคณะทำงานน้อยกว่า 5 คน ใช้วิธีการประชาสัมพันธ์หลายวิธี โดยการใช้การประชุมชี้แจงแก่ผู้ปกครองและกรรมการศึกษามากที่สุด รองลงมาได้แก่ การบอกข่าวสารผ่านทางนักเรียนให้ไปแจ้งแก่ผู้ปกครอง ออกไปพบปะผู้ปกครองถึงบ้าน ให้ผู้นำหมู่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์ และเชิญผู้ปกครองมาประชุมที่โรงเรียน ซึ่งผลของการประชาสัมพันธ์ ทำให้บุคลากรภายในโรงเรียนเข้าใจ และมีกำลังใจในการทำงาน ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับโรงเรียน ข้อค้นพบที่สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2533) พบว่าการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ส่วนใหญ่จะทำตลอดปี หรือทำเฉพาะก่อนโรงเรียนเปิด วิธีการประชาสัมพันธ์ที่ใช้มากที่สุด คือการทำเอกสารเผยแพร่ รองลงมาคือ ฉะนั้นโรงเรียนประถมศึกษา พบปะผู้ปกครองที่บ้าน แต่วิธีที่ได้ผลมากที่สุด คือการพบปะผู้ปกครองที่บ้าน ส่วนข้อค้นพบที่ว่าปัญหาการประชาสัมพันธ์โรงเรียนมีปัญหากับผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาต่อบุตรหลาน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ วณี ผดุงญาติ (2533) ที่พบว่าปัญหาการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน คือประชาชนไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษา ไม่ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนเรียนต่อระดับสูง หลังจากจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว

ข้อค้นพบการจูงใจให้เด็กมาเรียน พบว่าโรงเรียนทุกโรงเรียนไม่เก็บค่าบำรุงการศึกษา และส่วนใหญ่จัดหาหนังสือให้เด็กได้ยืมเรียน แจกชุดนักเรียนที่ขาดแคลน อนุโลมการแต่งกายมาโรงเรียน และบริการอาหารกลางวัน มีโรงเรียนเป็นส่วนน้อยที่จัดหาที่พักให้นักเรียนที่อยู่ไกลได้ สอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2530) ได้เสนอในการจัดการศึกษาที่เป็นการลดค่าใช้จ่าย ของผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่ต่ออยู่ฐานะทางด้านเศรษฐกิจ โดยพิจารณา ยกเว้นค่าบำรุงการศึกษาให้ทุนการศึกษา จัดอาหารกลางวัน รวมทั้งจัดให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร สภาพเศรษฐกิจ ความสามารถในการจัดหาอุปกรณ์การเรียน ความต้องการ การดูแลช่วยเหลือ และความคิดเห็นต่อการส่งบุตรหลานมาเรียนของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุระหว่าง 41-50 ปี การศึกษา จบชั้นประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม รายได้ไม่เกิน 3,000 บาทต่อเดือน ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน 1-3 กิโลเมตร ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม ผลผลิตทางการเกษตรไม่แน่นอน ทำให้รายได้ของผู้ปกครองไม่แน่นอนตามไปด้วย ซึ่ง วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531) พบว่ารายได้จากการเกษตรไม่แน่นอน ผู้ปกครองจึงจำเป็นต้องดิ้นรนหารายได้ นอกเหนือจากการเกษตรเพิ่มขึ้น จากระยะรายได้ของผู้ปกครองดังกล่าวทำให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอน ผู้ปกครองจึงต้องให้ลูกเรียนต่อในโรงเรียนประถมศึกษา โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา เพราะมีบริการช่วยเหลือเพื่อช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการเรียนต่อ สอดคล้องกับการศึกษาของ บัณฑิต เกตุช่าง (2532) ที่พบว่ามูลเหตุที่ผู้ปกครองส่งลูกหลานเข้าเรียนโรงเรียนนาบัววิทยา ส่วนใหญ่เพราะเห็นว่าไม่ต้องเสียค่าบำรุงการศึกษา มีหนังสือให้ยืมเรียน และโรงเรียนอยู่ใกล้บ้าน ตามลำดับ

จากการวิจัยพบว่าผู้ปกครองเกือบทั้งหมด เคยเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน และส่วนใหญ่ทราบข่าวการเปิดสอนมัธยมศึกษาจากครูในโรงเรียน ผู้ปกครองร้อยละ 54.2 จะไม่ส่งลูกเรียน ถ้าโรงเรียนประถมศึกษาไม่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากโรงเรียนมัธยมศึกษา

อยู่ไกล และร้อยละ 21.9 ไม่ส่งลูกเรียน ถ้าโรงเรียนเก็บค่าบำรุงการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จิราวัลย์ มนต์กัญญ์ (2533) ที่พบว่าผู้ปกครองทั้งหมดเห็นด้วยกับมาตรการยกเว้นค่าบำรุงการศึกษา ถ้าเก็บค่าบำรุงการศึกษาผู้ปกครองร้อยละ 40 จะไม่ส่งเด็กเรียนต่อ เนื่องจากฐานะยากจน อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ปกครองเกี่ยวกับสาเหตุที่ผู้ปกครองไม่ส่งบุตรหลานเรียนต่อ พบว่าเป็นเพราะโรงเรียนอยู่ไกลมากที่สุด รองลงไปได้แก่ ฐานะยากจน นักเรียนในชนบทส่วนใหญ่ต้องเดินหรือขี่จักรยานไปโรงเรียน ถ้าโรงเรียนอยู่ไกล การเดินทางก็ลำบาก สภาพพื้นที่เป็นทุ่งนาป่าเขา ไม่ปลอดภัย ผู้ปกครองจึงไม่ส่งลูกเรียน โดยเฉพาะนักเรียนหญิงจะมีโอกาสเรียนน้อยกว่านักเรียนชาย ถ้าโรงเรียนใกล้บ้านแม่จะเสียค่าใช้จ่ายบ้าง ผู้ปกครองก็ยอมจ่าย และยังคาดหวังว่านักเรียนที่จบมัธยมศึกษาตอนต้น จะมีความรู้ดีเพียงพอที่จะเรียนต่อระดับสูง

ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เกิน 3,000 บาทต่อเดือน และร้อยละ 53.1 ไม่มีอาชีพเสริมอย่างอื่น และไม่มีคนช่วยเหลือด้านรายได้ ผู้ปกครองส่วนน้อยเท่านั้นที่ได้รับรายได้จากลูกที่ไปรับจ้างทำงาน จิราวัลย์ มนต์กัญญ์ (2533) พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ที่มีปัญหาต่อการเรียน คิดเป็นร้อยละ 53.3 โดยมีปัญหาด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาด้านการเงิน เพราะบิดามารดามีรายได้ต่ำเพียง 1,000 บาทเท่านั้น อาจทำให้รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครอบครัว จากการวิจัยพบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องจ่ายอุปกรณ์การเรียนมากที่สุด รองลงไปได้แก่ ค่าชุดนักเรียน ค่าอาหารกลางวัน ตามลำดับ ซึ่งรายจ่ายเหล่านี้ถือว่าผู้ปกครองต้องรับผิดชอบ จากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2532) พบว่าค่าใช้จ่ายของนักเรียนมัธยมศึกษา เฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 4,603 บาท ในจำนวนนี้เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว ร้อยละ 80 ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ร้อยละ 20 นอกจากนี้ลูกหลานที่เรียนมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่ได้ช่วยงานบ้าน ผู้ปกครองร้อยละ 82.2 กล่าวว่า การส่งลูกเข้าเรียนต่อไม่ทำให้มีปัญหาในการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับ จิราวัลย์ มนต์กัญญ์ (2533) ก็พบว่าผู้ปกครองร้อยละ 83.75 เห็นว่าส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษา ไม่ทำให้ผู้ปกครองมีปัญหาในการประกอบอาชีพเลย

ผู้ปกครองส่วนใหญ่ทราบว่า โรงเรียนไม่เก็บค่าบำรุงการศึกษา และบริการให้นักเรียนยืมหนังสือ นอกจากนี้ยังต้องการให้โรงเรียนช่วยเหลือเรื่องอาหารกลางวัน ชุดนักเรียน ชุดการศึกษา และอุปกรณ์การเรียน ตามลำดับ ซึ่ง สุวนิศ หกสุวรรณ (2527) พบว่าผู้ปกครองนักเรียนมีความต้องการมากที่สุดในเรื่องให้โรงเรียนช่วยเหลือนักเรียนที่ยากจนขาดแคลนอุปกรณ์และเสื้อผ้า และจากการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองร้อยละ 52.1 ไม่สามารถซื้ออุปกรณ์การเรียนให้ลูกได้ครบ ต้องซื้อเฉพาะอุปกรณ์การเรียนที่จำเป็นเช่นเดียวกัน ผู้ปกครองร้อยละ 56.3 ไม่สามารถซื้อชุดนักเรียน ชุดกิจกรรมให้ลูกได้ครบ อย่างไรก็ตามผู้ปกครองส่วนใหญ่มั่นใจว่าจะส่งลูกเรียนจนจบมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนคนที่ไม่มีใจให้เหตุผลว่าขึ้นอยู่กับผู้เรียนและรายได้แต่ละปี

ผู้ปกครองต้องการให้บุตรที่เรียนต่อมีทักษะในการประกอบอาชีพ มีความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และต้องการให้โรงเรียนสอนวิชาอาชีพมากที่สุด รองลงมาคือวิชาสามัญ สอดคล้องกับอดิศักดิ์ จินदानกุล (2532) พบว่าผู้ปกครองที่เป็นชนชั้นล่างต้องการให้โรงเรียนให้ความสำคัญแก่วิชาอาชีพ โดยเน้นสอนวิชาอาชีพให้นักเรียนสามารถประกอบอาชีพได้จริง ส่วนวิชาเลือกต้องการให้สอนวิชาภาษาอังกฤษ และส่วนใหญ่ต้องการให้ลูกเรียนสูงสุด ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ สอดคล้องกับ จิราวัลย์ มนต์กัญชัย (2533) ว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความต้องการให้ลูกเรียนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะไม่คิดว่าอนาคตจะให้ลูกทำอะไร รองลงมาต้องการให้รับราชการ และส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต้องเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะเด็กจะได้มีทักษะในการประกอบอาชีพ ซึ่งผกาทิพย์ ศิริรัตนชัย (2530) ก็เห็นว่าการศึกษาออกไปในดี เป็นการศึกษาให้ประชาชนที่ด้อยโอกาสอย่างทั่วถึง แต่ไม่เห็นด้วยกับการออกพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ และจากการวิจัยนี้ผู้ปกครองที่ไม่เห็นด้วยให้เหตุผลว่า มีฐานะยากจนและครอบครัวขาดแรงงาน

นักเรียนไม่มีปัญหาในเรื่องการเรียน การทำการบ้าน ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีเวลาพูดคุยกับนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียน และเกือบทั้งหมดได้ตรวจสอบ

รายงานผลการเรียนของนักเรียน ผู้ปกครองส่วนใหญ่ได้ร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ ผู้ปกครองมีความเห็นด้วยมากกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสให้ผู้ปกครองสร้างโอกาสให้แก่เด็กในชนบทห่างไกลได้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535) ที่พบว่า การดำเนินงานดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้นักเรียนที่อยู่ห่างไกลได้ศึกษาต่อเนื่อง ช่วยลดภาระและค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง ให้ความสะดวกในการเดินทางมาเรียน และผู้ปกครองภูมิใจที่บุตรหลานได้เรียนต่อ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยว่าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานี้เข้าชื้อกับกรมสามัญศึกษา หรือเป็นการแย่งแรงงานไปจากครอบครัว

ผู้ปกครองเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 3.67$) ต่อการเรียนต่อมัธยมศึกษาว่าจะทำให้นักเรียนอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น มีความรู้มากขึ้นกว่าระดับประถมศึกษา และยังเห็นว่า การเรียนต่อต้องเรียนให้จบมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงจะไม่เป็นการสูญเปล่าและการเรียนต่อ ชุมชนจะคาดหวังว่าต้องได้ทำงานรับราชการ จะเห็นว่าสอดคล้องกับ จีราวัลย์ มนต์กันภัย (2533) ที่พบว่าผู้ปกครองต้องการให้บุตรเรียนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และต้องการให้ลูกได้รับราชการ เพราะถือเป็นอาชีพที่มีมั่นคงและมีเกียรติ

ผู้ปกครองเห็นด้วยมากกับการสอนวิชาอาชีพในโรงเรียน โดยให้นั้สอนวิชาชีพที่มีในท้องถิ่นที่นักเรียนสามารถหารายได้ ระหว่างเรียนได้ ซึ่งจะทำให้นักเรียนและผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษามากขึ้น เมื่อนักเรียนจบชั้นมัศึกษาน่าจะมีทักษะในการประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง สอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2530) พบว่าผู้ปกครองนักเรียนมีความเห็นด้วยกับการให้ความสำคัญกับวิชาอาชีพมากกว่าวิชาแกน แต่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ก็ยังเห็นว่าชุมชนไม่มีวิทยากรที่จะช่วยครู

สอนวิชาอาชีพ สอดคล้องกับลักษณะ คำตรง (2532) พบว่าครูสอนไม่เพียงพอ ขาดแคลน ครูสอนวิชาอาชีพทุกสาขา ขาดบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านวิชาอาชีพที่มีอยู่ในท้องถิ่น บุคลากรมีจำกัด ครูไม่ได้รับการอบรมและพัฒนาวิชาอาชีพ และผู้ปกครองยังเห็นด้วยว่าในการสอนวิชาอาชีพนั้นครูเน้นทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติจริง

ผู้ปกครองเห็นด้วยว่า แม้ทางโรงเรียนมีบริการช่วยเหลือ แต่ผู้ปกครองก็ยังรับภาระหนักอยู่ การเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา นักเรียนไม่ต้องปรับตัวมาก เพราะมีความคุ้นเคยกับครู และเพื่อนอยู่แล้ว ผู้ปกครองมีความเห็นว่านักเรียนที่เรียนมัธยมศึกษาจะมีนิสัยเกียจคร้าน ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยไม่เชื่อฟัง ทำตัวแปลกแยกไปจากชุมชน แต่ก็เห็นว่าผู้ปกครองและครูสามารถร่วมมือกันแก้ปัญหาได้ เพราะเด็กอยู่ใกล้สามารถดูแลพฤติกรรมและอบรมสั่งสอนได้

3. ข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมตัว ความต้องการ ความคาดหวัง ความคิดเห็น และความรู้เดิมของนักเรียนที่มาเรียน

นักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม เป็นชายและหญิงมีจำนวนใกล้เคียงกัน คือเป็นชายร้อยละ 47.9 เป็นหญิงร้อยละ 52.1 หรืออาจจะกล่าวได้ว่านักเรียนหญิงได้เข้าศึกษาต่อในโรงเรียนประถมศึกษา โครงการขยายโอกาสทางการศึกษามากกว่านักเรียนชาย ซึ่งข้อค้นพบนี้แตกต่างจากการศึกษาของ จิราวัลย์ มนต์กันภัย (2533) พบว่านักเรียนที่ได้ศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนใหญ่เป็นชาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา อยู่ใกล้ชุมชนมากกว่า การเดินทางไปเรียนสะดวกและปลอดภัย ผู้ปกครองมีความมั่นใจนักเรียนหญิงจึงมีโอกาสเรียนต่อเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม เทียมจันทร์ จารุกัญญาประทีป (2523) เห็นว่าเพศไม่อาจนำมาอธิบายถึงโอกาสการเข้าศึกษาต่อและไม่เข้าศึกษาต่อของนักเรียนได้

จากการวิจัย พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน 1-3 กิโลเมตร มีพี่น้องร่วมบิดามารดา 1-3 คน แสดงให้เห็นว่าบิดามารดาในชนบทมีบุตรไม่มาก

เหมือนในอดีต เพราะจากข้อค้นพบของ ผกาทิพย์ กระจ่มอมทอง (2522) พบว่าบิดามารดา ในชนบทส่วนใหญ่มีบุตร 7 คนขึ้นไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว และคุมกำเนิดมากขึ้นกว่าเดิม และนักเรียนส่วนใหญ่เป็นบุตรคนที่ 1 และคนที่ 2 มีจำนวนพี่น้องกำลังเรียนอยู่ 1-2 คน สอดคล้องกับ จิราวัลย์ มนต์กันภัย (2533) ที่พบว่านักเรียนที่ได้เรียนต่อส่วนใหญ่เป็นบุตรคนแรก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถึงแม้ว่าบิดามารดา จะมีความจำเป็นต้องอาศัยแรงงานจากบุตรคนแรก เพื่อช่วยเหลืองานบ้าน และงาน ประกอบอาชีพ แต่บุตรคนแรกก็ยังมีโอกาสเข้าศึกษาต่อ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนอยู่ใกล้บ้าน สามารถกลับมาช่วยงานได้เมื่อเลิกเรียนแล้ว และ โรงเรียนยังได้ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ไม่ต้อง เสียค่าใช้จ่ายมาก ประกอบกับความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้ปกครอง ซึ่งประภาพรรณ ไชยวงศ์ (2530) ก็กล่าวว่าการขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนต่อมัธยมศึกษา ตอนต้นในโรงเรียนใกล้บ้าน

ด้านความต่อเนื่องในการเข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นั้น นักเรียนส่วนใหญ่ ได้รับการแนะแนวการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาในภาคเรียนที่ 3 ในขณะที่เรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 และเข้าเรียนต่อทันทีในปีการศึกษาต่อไป โดยส่วนใหญ่ครูและพ่อแม่เป็นผู้แนะนำให้ นักเรียน เรียนต่อ ข้อค้นพบนี้แตกต่างจาก จิราวัลย์ มนต์กันภัย (2533) ที่พบว่านักเรียนที่ได้ศึกษาต่อ ส่วนใหญ่ตัดสินใจเรียนต่อด้วยตนเองมากที่สุด ข้อแตกต่างนี้อาจเนื่องมาจากสภาพครอบครัวใน ชนบทที่มีรายได้ต่ำ มีความต้องการแรงงานช่วยเหลือครอบครัว ผู้ปกครองจะต้องมีส่วนในการ ตัดสินใจของนักเรียนว่าจะให้เรียนหรือไม่ นักเรียนร้อยละ 52.6 เดินทางโรงเรียน และร้อยละ 43.2 ที่จักรยาน นักเรียนส่วนใหญ่ได้เงินมาโรงเรียนวันละ 1-5 บาท นักเรียนเกือบทุกคนมี อาหารกลางวันรับประทาน โดยนำอาหารมารับประทานที่โรงเรียน สอดคล้องกับ วัฒนา ศิลปศร (2532) ซึ่งพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ได้เงินมาโรงเรียนวันละ 1-5 บาท และมีอาหารกลางวัน รับประทาน โดยนำอาหารมารับประทานที่โรงเรียน

ด้านความต้องการในการมาเรียน จากการวิจัยพบว่าถ้ามีโอกาสเลือกได้นักเรียน ส่วนใหญ่ต้องการเรียนต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เพราะเห็นว่ามิ่วสดุ

อุปกรณ์ บุคลากรที่พร้อมกว่า และนักเรียนต้องการเรียนในสายสามัญ ซึ่งสอดคล้องกับ สุเทพ ทองมังกร (2529) ที่พบว่าความต้องการของผู้ปกครองในการส่งบุตรเรียนต่อ คือต้องการให้บุตร วิชา เรียนในโรงเรียนที่มีครู อาจารย์ ที่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ส่วนนักเรียนที่ต้องการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา เพราะเห็นว่าโรงเรียนอยู่ใกล้บ้าน และจุดมุ่งหมายในการเรียนต่อเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและศึกษาต่อระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2532) ที่ศึกษาเรื่องความเป็นไปได้ของการจัดการมัธยมศึกษาให้เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน พบว่าการส่งบุตรหลานเรียนต่อก็เพื่อให้ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพและศึกษาต่อ

นักเรียนร้อยละ 39.1 มีหนังสือเรียนไม่ครบ และร้อยละ 40.1 ที่มีหนังสือครบ ซึ่งได้มาโดยการซื้อบางส่วน โรงเรียนแจกให้บางส่วน มีนักเรียนร้อยละ 20.8 ที่มีหนังสือเรียนครบ โดยทางโรงเรียนแจกให้ทั้งหมด สอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535) ที่พบว่าผู้ปกครองมีฐานะยากจนไม่สามารถซื้อหนังสือให้นักเรียนได้ครบ จะซื้อเฉพาะที่จำเป็น และการแจกหนังสือให้ยืมเรียนของโรงเรียนก็ทำได้ไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง และการช่วยเหลือนักเรียนของทางโรงเรียนนอกจากงดเก็บค่าบำรุงการศึกษาแล้วได้ให้ยืมหนังสือเรียน อาหารกลางวัน ทุนการศึกษา และชุดนักเรียน แต่ก็ยังไม่เพียงพอ

ด้านความคาดหวังในการมาเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ชอบเรียนวิชาอาชีพ ซึ่งเห็นว่าวิชาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ได้แก่ การปลูกผักและผลไม้ การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงปลา ตามลำดับ ซึ่ง นวลศิริ พงษ์ถาวรภิญโญ (2528) ก็พบว่าวัตถุประสงค์ในการเรียนทั่วไป เพื่อประกอบอาชีพที่มีรายได้ดีมั่นคงควรเลือกเรียนวิชาชีพเพื่อที่จะได้ประกอบอาชีพทันที สอดคล้องกับกองแผนงาน กรมสามัญศึกษา (2529) พบว่าความต้องการของผู้ที่ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 46.7 ต้องการเรียนวิชาอาชีพ เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงอาชีพ นักเรียนส่วนใหญ่มีความมั่นใจว่าจะเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แน่แน่นอน ส่วนที่ไม่มั่นใจเนื่องจากฐานะทางการเงินของครอบครัวไม่ดี และเรียนหนังสือไม่เก่ง นักเรียนคาดว่าเมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว ส่วนใหญ่จะเรียนต่อระดับสูง และมีความคาดหวังที่จะประกอบอาชีพรับราชการมากที่สุด จึงอาจ

กล่าวได้ว่าการที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา คาดหวังที่จะประกอบอาชีพรับราชการ เนื่องมาจากนักเรียนได้รับอิทธิพลเกี่ยวกับค่านิยมด้านอาชีพจากบิดามารดา โดยบิดามารดาในชนบทจะมุ่งหวังให้บุตรของตนประกอบอาชีพรับราชการ เนื่องจากเห็นว่าเป็นอาชีพที่มั่นคงและมีเกียรติ ซึ่ง จิราวัลย์ มนต์กันภัย (2533) ได้กล่าวไว้ว่าคนในชนบทจะสร้างค่านิยมให้ลูกหลานเลือกอาชีพรับราชการ เพราะถือว่าเป็นอาชีพที่มีเกียรติและน่ายกย่อง

ความคิดเห็นต่อการเรียนต่อ นักเรียนไม่มีปัญหาการอยู่ร่วมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษา อาจจะเป็นเนื่องจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกันมาก่อน และนักเรียนร้อยละ 95.8 มีเพื่อนที่ไม่ได้เรียนต่อระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากมีฐานะยากจน ต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ และไปรับจ้างในเมืองหรือกรุงเทพฯ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ วัฒนา ศิลปคร (2532) ก็พบว่าสาเหตุที่นักเรียนไม่เรียนต่อพบมากที่สุด คือผู้ปกครองมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะส่งเรียน จากการวิจัยยังพบว่านักเรียนที่ไปเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เพราะมีฐานะการเงินดี และเห็นว่าโรงเรียนมัศึกษามีความพร้อมมากกว่า ประกอบกับนักเรียนต้องการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยได้สอบถามผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน ได้รับคำตอบว่าการรับนักเรียนเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา จะรับนักเรียนที่ฐานะยากจน ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ แต่อยากเรียนต่อ ส่วนคนที่มีฐานะทางการเงินดี มีความพร้อมก็จะแนะนำให้ไปเรียนที่โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จากการวิจัยยังพบว่านักเรียนเห็นด้วยที่จะให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคนต้องเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะจะทำให้เด็กมีความรู้สูงขึ้น และจะได้ทำงานที่ดี ส่วนคนที่ไม่เห็นด้วยให้เหตุผลว่ามีฐานะยากจน ไม่มีคนช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ นักเรียนเห็นว่าปัญหาในการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญ คือวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ขาดบุคลากร อาคารสถานที่ และผู้ปกครองยากจน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535) ก็พบว่าปัญหาที่สำคัญในการเปิดสอนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา คือ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรไม่เพียงพอ

ค่าความรู้เดิมระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างมีพื้นฐานความรู้ในกลุ่มวิชาต่าง ๆ จากการทดสอบได้คะแนนคิดเป็นร้อยละตามวิชาดังนี้ วิชาภาษาไทย 68.75 คณิตศาสตร์ 57.50 สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 80.00 สร้างเสริมลักษณะนิสัย 78.75 และการงานพื้นฐานอาชีพ 70.00

จากการวิจัยพบว่านักเรียนที่เข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนประถมศึกษา มีพื้นฐานความรู้เดิมระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกลุ่มวิชาต่าง ๆ มองในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี ซึ่งผลการเรียนอาจจะเป็นเหตุผลที่สำคัญในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธาณินทร์ ธรรมรัตน์เกษม (2528) ที่พบว่านักเรียนที่เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลการเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับที่ดีกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2530) ก็พบว่าสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ผู้ปกครองนักเรียนในจังหวัดจันทบุรีและนครสวรรค์ ไม่ส่งลูกเรียนต่อ เพราะลูกเรียนอ่อน เก่งว่าจะไม่สามารถเรียนจบหลักสูตรได้ และจิราวัลย์ มนต์กันภัย (2533) ซึ่งพบว่านักเรียนที่เข้าศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษา โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษามีผลการเรียนในระดับชั้นประถมปีที่ 6 อยู่ในเกณฑ์ดีและนักเรียนที่มีผลการเรียนดี ย่อมมีความสามารถในการเรียนต่อที่จะเรียนต่อได้ จึงตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ และผู้ที่จะชักชวนหรือนำให้ศึกษาต่อก็จะพิจารณาผลการเรียนของนักเรียนก่อน นอกจากนี้โรงเรียนประถมศึกษา โครงการขยายโอกาสทางการศึกษายังมีทุนสำหรับนักเรียนที่มีผลการเรียนดี จึงทำให้นักเรียนที่มีผลการเรียนดี ซึ่งมีฐานะยากจนเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

1. ควรปรับปรุงเกณฑ์ที่จะใช้ในการคัดเลือกโรงเรียน ไม่ควรพิจารณาเพียง

ความพร้อมด้านอาคารสถานที่ หรือบุคลากรเท่านี้ แต่ควรพิจารณาความต้องการของผู้ด้อยโอกาสในชนบทห่างไกล และพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำด้วย

2. ควรจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ของครูผู้สอนให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรเทคโนโลยี และกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ทั้งครูผู้สอนในโรงเรียนที่เปิดสอนแล้ว และครูผู้สอนในโรงเรียนที่เตรียมจะเปิดในปีต่อไป

3. ควรเร่งดำเนินการก่อสร้างอาคารสถานที่ของโรงเรียนในโครงการให้เพียงพอต่อการเปิดขยายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2-3 ในปีต่อไป ซึ่งจะมีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้น ปัญหาเด็กไม่มีที่เรียนจะตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

4. ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อความจำเป็น ตลอดจนการมอบอำนาจในการใช้จ่ายให้กับโรงเรียนโดยตรง เพื่อให้เกิดความคล่องตัว และทันต่อการใช้จ่าย เพื่อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ

1. การคัดเลือกโรงเรียนในปีต่อไป ควรมีการวางแผนร่วมกันในระดับจังหวัด และให้คณะกรรมการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัด มีบทบาทในการพิจารณามากขึ้น เพื่อการประสานงาน และความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ

2. ควรมีการเฉลี่ยอัตรากำลังครูในจังหวัดมาช่วยเหลือโรงเรียนที่มีครูขาดแคลน โดยเฉพาะครูที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะสาขาที่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน

3. การติดตามนิเทศเพื่อช่วยเหลือโรงเรียน ควรเน้นทางวิชาการเป็นหลัก ไม่ว่าจะ เป็นกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล

4. ควรจัดอบรมสัมมนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนือง เตรียมบุคลากรในโรงเรียนที่จะเปิดขยายในปีต่อไปให้มีความพร้อม

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนในโครงการ

1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนต้องให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนเท่าเทียมกันทั้ง 3 ระดับ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เปิดใหม่ เพราะไม่เช่นนั้นจะมีผลกระทบอย่างรุนแรงในอนาคต
2. การเปิดสอนวิชาชีพควรเปิดสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก เพราะที่ศึกษามาโรงเรียนในโครงการ จะเปิดสอนวิชาชีพตามความพร้อมของครูผู้สอน ทำให้นักเรียนขาดโอกาสการเรียนรู้วิชาชีพตามที่ต้องการอย่างน่าเสียดาย
3. ควรจัดทำแผนรับนักเรียนไว้ล่วงหน้า โดยสำรวจความต้องการในการเรียนในเขตพื้นที่บริการ เพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอน และการใช้ทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม
4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมอื่น ๆ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาการของนักเรียนในวัยนั้น ๆ ที่ศึกษามาโรงเรียนเน้นให้สอดคล้องกับระดับประถมศึกษา ที่เป็นนักเรียนส่วนใหญ่เป็นหลัก ถ้าเป็นเช่นนั้นอาจทำให้พฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในอนาคตเบี่ยงเบนได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรวิจัยพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาส
2. ควรวิจัยผลกระทบต่อนักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษา และประถมศึกษา เมื่อมีการเปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้น
3. ควรวิจัยความต้องการวิชาชีพของนักเรียนและผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาส